

บทที่ 4

การวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้าโดยการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจร

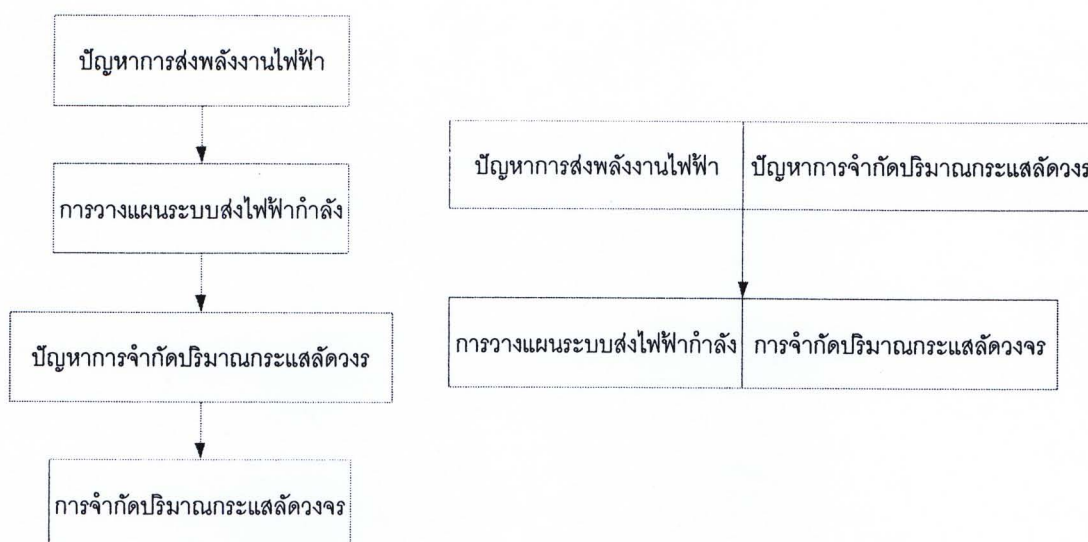
ในบทนี้จะกล่าวถึงการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้า ร่วมกับการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจร โดยจะเริ่มจากการกล่าวถึงรูปแบบของปัญหาการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้าร่วมกับการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจร และการจำกัดกระแสลัดวงจรโดยวิธีที่นำเสนอ คือ การติดตั้ง CLR จากนั้นจะกล่าวถึงการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้าโดยการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจร และส่วนสุดท้ายจะกล่าวถึงการแก้ไขปัญหาโดยการประยุกต์ใช้วิธีขั้นตอนทางพันธุกรรม

4.1 ปัญหาการวางแผนขยายระบบส่ง ร่วมกับการจำกัดกระแสลัดวงจรโดยวิธีที่นำเสนอ

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้า โดยจะเริ่มจากการแสดงปัญหาการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้า ในการพิจารณาเรื่องการไหลของกำลังไฟฟ้า ประกอบกับการพิจารณาเรื่องการเพิ่มขึ้นกระแสลัดวงจรในระบบไฟฟ้าให้อยู่ในระดับที่ต้องการ โดยเพิ่มทางเลือกในการแก้ไขปัญหากระแสลัดวงจรโดยการติดตั้ง CLR แทนการเปิดวงจรสายส่งในกรณีที่มีการละเมิดเงื่อนไขกระแสลัดวงจร

4.1.1 การพิจารณาปัญหา

โดยทั่วไปการศึกษา และในทางปฏิบัติ การพิจารณาปัญหาในการวางแผนขยายระบบส่งไฟฟ้าเพื่อแก้ไขปัญหาในการส่งกำลังไฟฟ้า อันเนื่องมาจากกำลังไฟฟ้าที่มีการเพิ่มมากขึ้น เป็นเรื่องที่มีความละเอียดและซับซ้อน โดยมักจะพิจารณาแยกออกจากการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจร โดยการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรนั้นจะถูกนำมาคิดหลังจาก การวางแผนระบบส่งไฟฟ้ากำลังเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ดังรูปที่ 4.1 ก) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ง่ายในทางปฏิบัติแต่อาจไม่ใช่วิธีการแก้ไขปัญหาทั้ง 2 สิ่งที่เหมาะสม แตกต่างจากการพิจารณาปัญหาในเรื่องการวางแผนระบบส่งไปพร้อมกับการพิจารณาปัญหาการจำกัดกระแสลัดวงจร ดังรูปที่ 4.1 ข) ถึงแม้จะซับซ้อน และใช้เวลานานกว่า แต่นำมาซึ่งคำตอบที่มีความครอบคลุมและรอบคอบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังไม่ต้องสูญเสียสายส่งไปในการเปิดวงจรเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าโดยเปล่าประโยชน์

ก) การแก้ไขปัญหาโดยทั่วไป

ข) การแก้ไขปัญหาโดยวิธีที่นำเสนอ

รูปที่ 4.1 การแก้ไขปัญหาโดยวิธีที่นำเสนอ

ในการคัดเลือกสายส่งโดยการสุ่มสายส่งแต่ละวงจรเพื่อนำมาใช้เป็นแผนในการก่อสร้างสายส่งเพิ่มแล้วนำมาพิจารณาแต่ละเงื่อนไขที่กำหนดนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นวิธีที่รอบคอบและละเอียดก็ตาม แต่นำมาซึ่งการสูญเสียเวลาในการคำนวณจำนวนมหาศาล

ยกตัวอย่างเช่น ระบบที่ใช้ในการทดสอบมีสายส่งทางเลือกทั้งหมดทั้งหมด 50 วงจร จะต้องใช้จำนวนรอบหรือเหตุการณ์ในการพิจารณาทั้งหมด เป็น 2^{50} ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1,125.89 ล้านล้านรอบ

นอกจากนั้นหากนำหลักการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรโดยการติดตั้ง CLR เพิ่ม โดยเป็นการพิจารณาเลือกตำแหน่งรวมไปถึงขนาดของ CLR ที่ทำการติดตั้งร่วมกับการพิจารณาการวางแผนเพิ่มสายส่งเข้าไปด้วยจะทำให้การพิจารณา การวางแผนสายส่งนั้นมีความยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

ยกตัวอย่างเช่น ระบบที่ใช้ในการทดสอบมีสายส่งทางเลือกทั้งหมด 50 วงจร และมีตำแหน่งที่สามารถเลือกติดตั้ง CLR 5 ตำแหน่ง จะต้องใช้จำนวนรอบหรือเหตุการณ์ในการพิจารณาทั้งหมด ที่มากกว่าเดิมรวมทั้งในแต่ละตำแหน่งยังสามารถที่จะพิจารณาเลือกขนาดของ CLR ได้หลายขนาดอีก นับว่าเป็นการพิจารณาหาคำตอบที่ต้องใช้เวลา และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

โดยที่ปัญหาในการวางแผนขยายระบบส่งร่วมกับการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรนั้น เป็นปัญหาการหาแผนก่อสร้างสายส่ง รวมไปถึงหาตำแหน่งและขนาดที่ทำการติดตั้ง CLR ให้มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

เพื่อให้การวางแผนมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมกับขอบเขตเงื่อนไขต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการนำวิธีทางคณิตศาสตร์มาช่วย ซึ่งในที่นี้คือ วิธีขั้นตอนทางพันธุกรรม (Genetic algorithm) โดยมีฟังก์ชันวัตถุประสงค์คือ ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างสายส่งน้อยที่สุดรวมถึงสะท้อนการเปลี่ยนแปลงระบบน้อยที่สุดในกรณีของการเปิดวงจร และการ By-pass

4.2 การจำกัดกระแสลัดวงจรโดยวิธีที่น่าเสนอ

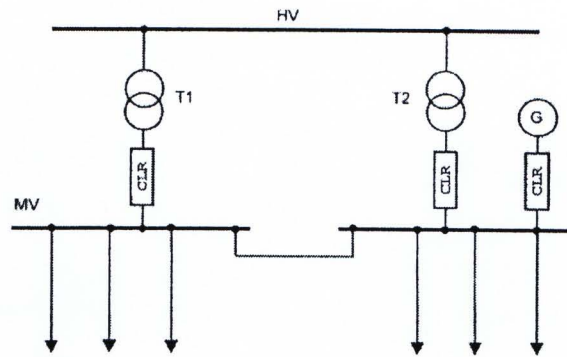
จากการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรทั้ง 3 วิธีในบริเวณกรุงเทพมหานครที่กล่าวไปในบทที่ 3 ได้แก่ การแบ่งแยกบัส การเปิดวงจร และการ By-pass สายส่ง ซึ่งถือว่าการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรที่สามารถลดปริมาณกระแสลัดวงจรลงได้ แต่ถือว่าการพิจารณาการแก้ไขปัญหาระยะสั้น และในกรณีฉุกเฉินเท่านั้น เนื่องจากเป็นวิธีที่มีความน่าเชื่อถือเล็กน้อย อีกทั้งยังสะท้อนปัญหาในเรื่องการสูญเสียของสายส่งในกรณีของการแก้ไขโดยการเปิดวงจรออกที่สะท้อนถึงการสูญเสียสายส่งที่ได้มีการก่อสร้างไว้แล้ว

ในหัวข้อนี้นำเสนอการจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรในระบบส่งไฟฟ้า โดยการพิจารณานำ CLR มาประยุกต์ใช้งานในการแก้ไขปัญหโดยการประยุกต์ใช้ CLR โดยพิจารณาติดตั้งระหว่างสายส่งให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหกรณีที่เกิดแผนการขยายระบบส่งไฟฟ้ามีปัญหา

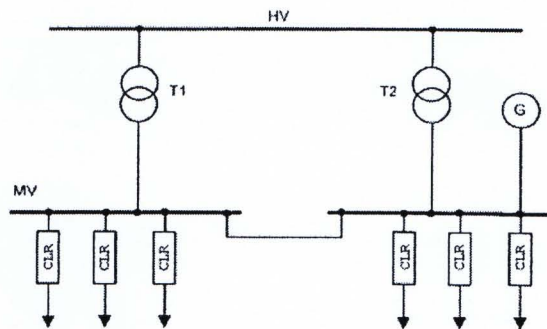
4.2.1 การประยุกต์ใช้ CLR

วิธีการจำกัดกระแสลัดวงจรโดยการประยุกต์ใช้ CLR เป็นวิธีการที่ติดตั้งอุปกรณ์จำกัดกระแสลัดวงจรเพิ่มเข้าไปในระบบไฟฟ้า โดยได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 3

วิธีการติดตั้ง CLR มีการนำไปแก้ปัญหจริงในแก้ไขปัญหกระแสลัดวงจรในหลายประเทศประเทศ โดยมีการติดตั้งหลายแบบ แต่ลักษณะการติดตั้งที่ถูกนำไปใช้งานประเภทที่ถูกนำมาพิจารณาในหัวข้อนี้ คือการติดตั้งในตำแหน่งที่เชื่อมโยงระหว่างบัสที่แรงดันต่างกัน การติดตั้งในตำแหน่งที่เชื่อมต่อระหว่างสายส่ง ดังแสดงในรูปที่ 4.2 และรูปที่ 4.3 ตามลำดับ

รูปที่ 4.2 การติดตั้ง CLR เชื่อมโยงระหว่างบัสที่แรงดันต่างกัน

รูปที่ 4.3 การติดตั้ง CLR เชื่อมโยงระหว่างสายส่ง

การติดตั้ง CLR ในลักษณะนี้ เป็นการทำให้อิมพีแดนซ์ของระบบเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้กระแสลัดวงจรลดลง แล้วยังทำให้ไม่ต้องสูญเสียสายส่งไปในการเปิดวงจร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีประโยชน์กว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การเปิดวงจรแบบถาวร ทำให้ในการพิจารณาเงื่อนไขบังคับการทำงานของระบบเมื่อทำการแก้ปัญหากระแสลัดวงจรสูงมีความยืดหยุ่นในการพิจารณามากกว่า และมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ในแง่ความมั่นคงของระบบ

การติดตั้งทั้งสองแบบที่กล่าวไปสามารถถึงพิจารณาข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันได้ดังนี้

การติดตั้ง CLR เชื่อมโยงระหว่างบัสที่แรงดันต่างกัน

ข้อดีเมื่อเปรียบเทียบการติดตั้ง CLR กับการเปิดวงจร

1. สามารถช่วยในการแบ่งจ่ายกำลังไฟฟ้าได้เมื่อมีการติดตั้ง CLR แทนการเปิดวงจรที่ตำแหน่งที่ติดตั้ง CLR ตามรูปที่ 4.2
2. สามารถจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรได้ตามต้องการที่จุดนั้นๆ เช่น สามารถจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรที่ไหลมาจากหม้อแปลงตัว T1 โดยขึ้นอยู่กับขนาดของ CLR ที่พิจารณาแต่ในกรณีการเปิดวงจร นั้นกระแสลัดวงจรจะถูกจำกัดไว้ที่ค่าใดค่าหนึ่งตลอด

ข้อเสียเมื่อเปรียบเทียบการติดตั้ง CLR กับการเปิดวงจร

1. เนื่องจากในสภาวะปกติจะมีกำลังไหลผ่าน CLR ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวต้านทานแบบหนึ่ง จึงเกิดกำลังสูญเสียขึ้นในระบบ
2. มีค่าใช้จ่ายที่มากกว่า รวมไปถึงต้องใช้พื้นที่ในการติดตั้ง

การติดตั้ง CLR เชื่อมโยงระหว่างสายส่ง

ข้อดีเมื่อเปรียบเทียบการติดตั้ง CLR กับการเปิดวงจร

1. สามารถช่วยในการแบ่งจ่ายกำลังไฟฟ้าได้เมื่อมีการติดตั้ง CLR แทนการเปิดวงจรที่ตำแหน่งที่ติดตั้ง CLR ตามรูปที่ 4.3
2. สามารถจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรได้ตามต้องการที่จุดนั้นๆ เช่น สามารถจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรที่ไหลมาจากหม้อแปลงตัว T1 โดยขึ้นอยู่กับขนาดของ CLR ที่พิจารณาแต่ในกรณีการเปิดวงจร นั้นกระแสลัดวงจรจะถูกจำกัดไว้ที่ค่าใดค่าหนึ่งตลอด

ข้อเสียเมื่อเปรียบเทียบการติดตั้ง CLR กับการเปิดวงจร

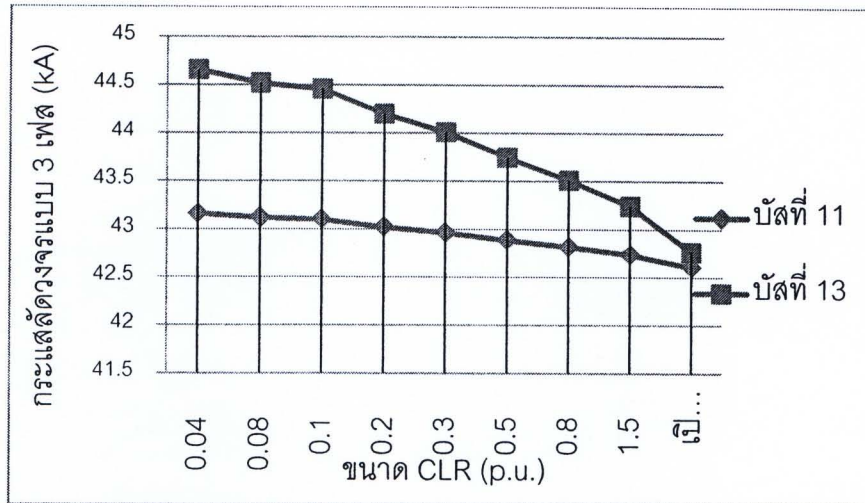
1. เนื่องจากในสภาวะปกติจะมีกำลังไหลผ่าน CLR ที่เปรียบเสมือนเป็นตัวต้านทานแบบหนึ่ง จึงเกิดกำลังสูญเสียขึ้นในระบบ
2. มีค่าใช้จ่ายที่มากกว่า รวมไปถึงต้องใช้พื้นที่ในการติดตั้ง

ข้อดีของการติดตั้ง CLR แบบเชื่อมโยงระหว่างสายส่งที่ดีกว่าแบบเชื่อมโยงระหว่างบัสที่แรงดันต่างกัน คือความสะดวกในการจัดการควบคุมที่สามารถควบคุมการเชื่อมต่อเป็นจุดที่พิจารณานั้นๆได้ แต่จำเป็นต้องอาศัยเงินลงทุนที่มากกว่า เช่นหากต้องการจำกัดปริมาณกระแสลัดวงจรที่มาจากหม้อแปลงตัวที่ T1 ตามรูปที่ 4.3 การติดตั้งแบบเชื่อมโยงระหว่างสายส่งจำเป็นต้องติดตั้ง CLR หลายตัว

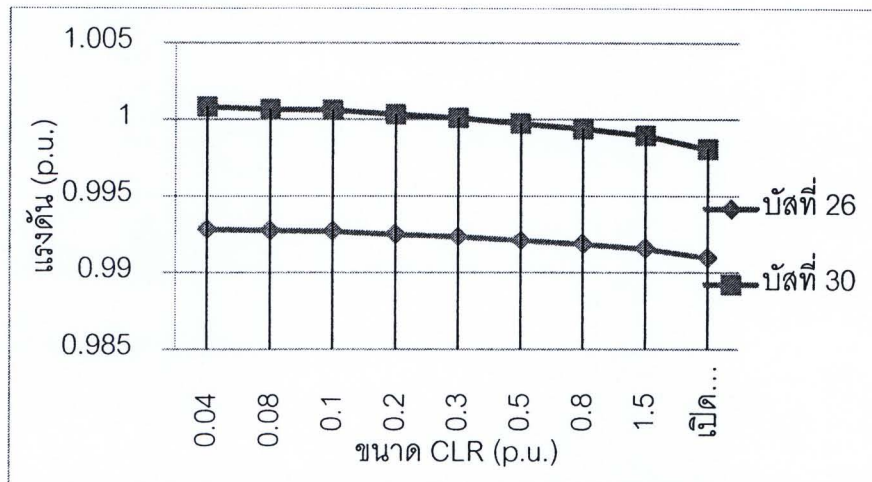
4.2.2 ผลกระทบในการประยุกต์ใช้ CLR

ในการทำการปรับเปลี่ยนขนาดของ CLR ที่เชื่อมต่อสายส่งระหว่างบัส โดยทำการทดสอบติดตั้งไปสายส่งในระบบทดสอบ IEEE 30 บัส พบว่าส่งผลกระทบต่อกระแสลัดวงจรที่บัส คือ เมื่อทำการเพิ่มขนาดของ CLR ขึ้นส่งผลให้ค่ากระแสลัดวงจรที่บัสมีค่าลดลงอย่างต่อเนื่อง แสดงดังรูปที่ 4.4 (ก) ซึ่งสอดคล้องตามหลักการที่ขนาดของ CLR ที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของอิมพีแดนซ์ในระบบ และเมื่อขนาดของ CLR มีค่าเป็นอนันต์จะเปรียบเสมือนเป็นการเปิดวงจร เมื่อพิจารณาผลของแรงดันตามรูปที่ 4.4 (ข) พบว่าค่าแรงดันที่บัสมีค่าลดลงอย่างต่อเนื่องเมื่อเพิ่มขนาดของ CLR ที่เชื่อมต่อระหว่างสาย ทำให้การพิจารณาต้องมีการเลือกขนาดของ CLR อย่างรอบคอบเพื่อป้องกันการที่แรงดันตกเกินค่าที่ใช้ในทางปฏิบัติ (0.98-1.05 p.u.) อีกทั้งหากพิจารณาในแง่ของ

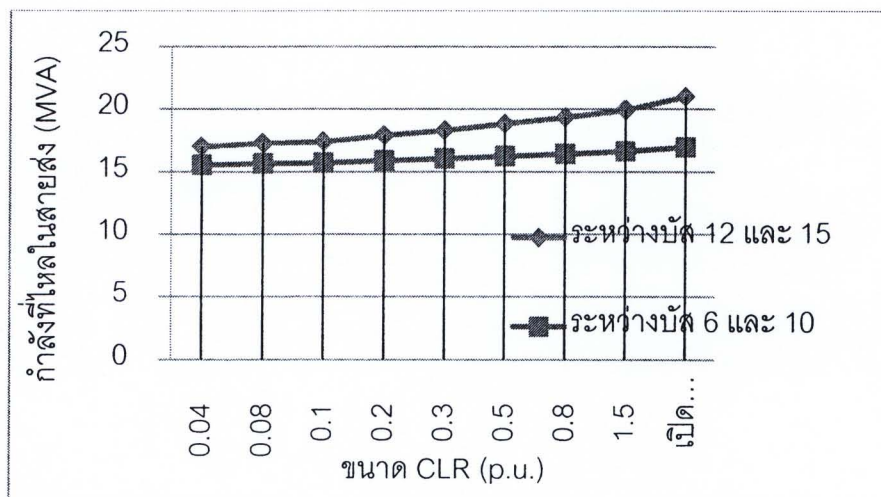
กำลังที่ไหลในสายส่ง ตามรูปที่ 4.4 (ค) พบว่าเมื่อขนาดของ CLR มีค่าเพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้กำลังที่ไหลในสายส่งบางวงจรมีค่าเพิ่มขึ้นด้วย

ก) กระแสลัดวงจร

ข) แรงดัน

ค) กำลังที่ไหลในสายส่ง

รูปที่ 4.4 ผลกระทบเมื่อติดตั้ง CLR

ค่าไม่มากจนทำให้เสียเวลาในการคำนวณเริ่มต้นมาก แต่ก็ต้องไม่น้อยจนเกินไปเพื่อให้มีการผสมสายพันธุ์ที่หลากหลาย โดยที่การพิจารณาเลือกประชากรเริ่มต้นนั้นถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความจำเป็นที่นำไปสู่คำตอบในเวลาแตกต่างกันไป

4.3.2 ฟังก์ชันเป้าหมาย (Objective function)

ฟังก์ชันเป้าหมายเป็นตัวหลักในการคำนวณหาคำตอบที่ดีที่สุด เพื่อเป็นตัวชี้คุณภาพของคำตอบ ซึ่งในการคำนวณหาคำตอบโดยวิธีขั้นตอนทางพันธุกรรมนี้พิจารณาค่าที่น้อยที่สุด หรือเป็นการ minimize ปัญหาซึ่งในที่นี้คือค่าใช้จ่ายในการวางแผนการขยายระบบส่งไฟฟ้ารวมกับการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรที่สามารถสร้างในรูปสมการคณิตศาสตร์ดังสมการที่ (4.1)

$$\text{Minimize } V = \sum (c_{i,j} * s_{i,j}) + \sum (CLR_k * h_k) \quad (4.1)$$

โดยที่

V	คือ ค่าราคาในการก่อสร้างสายส่ง และแก้ปัญหakerแสลัดวงจรทั้งหมด
$c_{i,j}$	คือ ค่าราคาในการก่อสร้างสายส่งระหว่างบัส i กับบัส j
$s_{i,j}$	คือ ตัวแปรจำนวนเต็มบวก แทนจำนวนของสายส่งที่จะก่อสร้างระหว่างบัส i กับ บัส j
CLR_k	คือ ราคาค่าใช้จ่ายของการติดตั้ง CLR ที่บัส k
h_k	คือ ตัวแปรจำนวนเต็มแทนสถานะ การติดตั้งของ CLR ที่บัส k

เมื่อ

$$\sum (c_{i,j} * s_{i,j}) = \text{ค่าใช้จ่ายการรวมในการก่อสร้างสายส่ง} \quad (4.2)$$

$$\sum (CLR_k * h_k) = \text{ค่าใช้จ่ายในติดตั้ง CLR เพื่อ จำกัดกระแสลัดวงจร} \quad (4.3)$$

สมการที่ (4.1) แสดงราคาค่าใช้จ่ายในการลงทุนก่อสร้างสายส่งเพิ่มรวมโดยพิจารณาในการวางแผนแบบขั้นเดียว (Single stage planning) รวมไปถึงค่าใช้จ่ายค่าหม้อแปลงในกรณีที่เป็นสายส่งที่เชื่อมต่อแรงดันที่แตกต่างกันด้วย นอกจากนั้นมีการรวมไปถึงค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง CLR เพื่อการจำกัดกระแสลัดวงจรอีกด้วย ดังสมการที่ (4.3)

4.3.3 เงื่อนไขบังคับ (Constraint)

เนื่องจากการเปิดวงจร และการ By-pass สายส่งออกย่อมส่งผลต่อปริมาณกระแสที่ไหลในสายส่งแต่ละเส้นในสภาวะปกติ รวมไปถึง ผลกระทบด้านอื่นๆต่อระบบ ยกตัวอย่างเช่น

- ผลกระทบต่อสายส่ง คือ สายส่งที่มีอยู่ในระบบบางเส้นต้องรับภาระในการส่งกระแสไฟฟ้ามากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลให้เกินค่าขีดจำกัดของสายส่งนั้น

- ผลกระทบของแรงดันในแต่ละบัส ซึ่งอาจก่อให้เกิดแรงดันมากกว่าหรือต่ำกว่าที่กำหนด

ในการหาคำตอบที่ดีที่สุดจำเป็นต้องมีการพิจารณา เงื่อนไขบังคับต่างๆ เพื่อเป็นตัวกำหนดความเหมาะสมของคำตอบที่ได้ หรือเป็นตัวชี้วัดคุณภาพของคำตอบนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงความเหมาะสม และความรอบคอบของแผนในการแก้ไขปัญหาการวางแผนสายส่ง โดยการหาคำตอบโดยวิธีที่นำเสนอประกอบไปด้วยเงื่อนไขบังคับดังต่อไปนี้

1. เงื่อนไขรูปร่างของโครงข่าย (Network configuration)

2. เงื่อนไขความสมดุลของโหลด (Load balance)

$$P_i = P_{G_i} - P_{D_i} - P_{loss} \quad (4.4)$$

$$Q_i = Q_{G_i} - Q_{D_i} - Q_{loss} \quad (4.5)$$

3. เงื่อนไขขีดจำกัดการจ่ายกำลังของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

$$P_{G_i}^{\min} \leq P_{G_i} \leq P_{G_i}^{\max} \quad (4.6)$$

$$Q_{G_i}^{\min} \leq Q_{G_i} \leq Q_{G_i}^{\max} \quad (4.7)$$

4. เงื่อนไขขีดจำกัดเรื่องแรงดันในแต่ละบัส

$$|LV|_i \leq |V|_i \leq |UV|_i \quad (4.8)$$

5. เงื่อนไขพิกัดของกระแสลัดวงจรในแต่ละบัส

$$|I_{f,i}| \leq WC_i \quad (4.9)$$

6. เงื่อนไขพิกัดของกำลังที่ไหลในสายส่งแต่ละวงจร

$$S_{j,k} \leq FL_{j,k} \quad (4.10)$$

7. ข้อกำหนดอื่นๆ

$$0 \leq s_{ij} \leq s_{ij}^{\max} \quad (4.11)$$

$$ij \in \mathcal{E} \cup C; i \in N \quad (4.12)$$

$$k \in O \quad (4.13)$$

โดยที่

P_i, Q_i คือ กำลังจริง และกำลังปรากฏที่ฉีดเข้าบัส i

P_{G_i}, Q_{G_i} คือ กำลังจริง และกำลังปรากฏที่แหล่งกำเนิดไฟฟ้าฉีดเข้าบัส i

P_{D_i}, Q_{D_i}	คือ กำลังจริง และกำลังปรากฏที่โหลดที่บัส i
P_{loss}, Q_{loss}	คือ กำลังจริง และกำลังปรากฏที่สูญเสีย
$P_{G_i}^{\max}, Q_{G_i}^{\max}$	คือ พิกัดมากที่สุดที่เครื่องกำเนิดไฟฟ้าจ่ายได้ทั้งกำลังจริง และกำลังปรากฏ
$P_{G_i}^{\min}, Q_{G_i}^{\min}$	คือ พิกัดน้อยสุดที่เครื่องกำเนิดไฟฟ้าจ่ายได้ทั้งกำลังจริง และกำลังปรากฏ
$ V _i$	คือ ขนาดของแรงดันที่บัส i (p.u.)
$ LV _i$	คือ ขนาดของแรงดันที่น้อยสุดที่บัส i (p.u.)
$ UV _i$	คือ ขนาดของแรงดันที่มากที่สุดที่บัส i (p.u.)
$ I_{f,i} $	คือ ขนาดของกระแสผิดพ่วง (กระแสลัดวงจร) ที่บัส i (A)
WC_i	คือ ขนาดของพิกัดของเซอร์กิตเบรกเกอร์ที่บัส i (A)
$S_{j,k}$	คือ กำลังที่ไหลในสายส่ง $j-k$ (MVA)
$FL_{j,k}$	คือ พิกัดของสายส่ง $j-k$ (MVA)
$\mathcal{E}$	คือ เซ็ตของเส้นทาง ij ที่มีสายส่งติดตั้งอยู่แล้วในระบบ
C	คือ เซ็ตของเส้นทาง ij ที่ใช้เป็นทางเลือกในการก่อสร้างสายส่ง
N	คือ เซ็ตของบัสในระบบไฟฟ้า
$s_{ij}^{\max}$	คือ จำนวนวงจรของสายส่งที่สามารถก่อสร้างได้สูงสุดระหว่างบัส i กับบัส j
O	คือ เซ็ตของตำแหน่งที่พิจารณาสามารถติดตั้ง CLR ได้

เงื่อนไขที่แสดงด้านบนแสดงถึงกระบวนการคำนวณหาคำตอบในวางแผนขยายระบบส่ง ร่วมกับการพิจารณาการจำกัดกระแสลัดวงจรต้องอยู่ในเงื่อนไขความปลอดภัยต่างๆด้วย โดยมี ความหมายดังต่อไปนี้

รูปร่างของโครงข่าย (Network configuration)

เงื่อนไขนี้ถูกพิจารณาเป็นเงื่อนไขแรก เนื่องมาจากการปลดสายส่งบางวงจรก่อให้เกิด ลักษณะระบบที่แบ่งแยกกัน (Islanding) ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่ต้องการคือระบบจะแบ่งออกไปคนละ ส่วน ซึ่งอาจก่อให้เกิดการได้รับพลังงานไฟฟ้าไม่เพียงพอได้ในบางจุดโหลด อีกทั้งเป็นการลดภาระ การคำนวณที่สำคัญอย่างหนึ่งโดยการไม่ต้องเสียเวลาพิจารณาเงื่อนไขบังคับอื่นๆอีกหากละเมิด เงื่อนไขบังคับนี้

ความสมดุลของโหลด (Load balance) และ ขีดจำกัดการจ่ายกำลังของเครื่องกำเนิดไฟฟ้า

เงื่อนไขบังคับนี้เป็นเงื่อนไขบังคับพื้นฐานกล่าวคือระบบต้องอยู่ในสถานะที่โหลดได้รับ พลังงานไฟฟ้าเพียงพอ รวมไปถึงเครื่องกำเนิดไฟฟ้าในแต่ละเครื่องต้องไม่เกินค่าพิกัดของกำลัง การผลิต

ขีดจำกัดเรื่องแรงดันในแต่ละบัส

เนื่องจากผลกระทบของการเปลี่ยนสถานะของสายส่งส่งผลกระทบต่อเรื่องแรงดัน จึงจำเป็นที่จะพิจารณาเงื่อนไขแรงดันประกอบไปด้วย โดยที่ในทางปฏิบัติกำหนดไว้ที่ 0.98-1.05 p.u.

พิกัดของกระแสลัดวงจรในแต่ละบัส

พิกัดในเรื่องกระแสลัดวงจรในการวิจัยนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่พิจารณาเป็นหลัก โดยไม่ได้เพียงแต่แสดงถึงพิกัดของอุปกรณ์ ป้องกันเพียงอย่างเดียวแต่ค่ากระแสลัดวงจรที่อาจเกิดขึ้นที่บัสใดๆ ต้องไม่เกินค่าที่กำหนดไว้ ซึ่งค่านี้อาจเป็นค่าที่ทางด้านระบบแรงดันปานกลางเป็นตัวกำหนด เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกระแสลัดวงจรที่มีค่านั้นๆ ที่ระบบแรงดันสูง ส่งผลกระทบกับระบบแรงดันปานกลาง

พิกัดของกำลังที่ไหลในสายส่งแต่ละเส้น

การปลดสายส่งบางวงจรออกนั้นส่งผลให้ สายส่งวงจรที่เหลืออยู่ต้องแบกรับภาระการส่งพลังงานไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการส่งพลังงานเกินพิกัดของสายส่ง ซึ่งนำมา ซึ่งความเสี่ยงภัย จึงจำเป็นต้องพิจารณาพิกัดทางความร้อนของสายส่งร่วมด้วย

4.3.4 การประเมินค่าความเหมาะสม (Fitness Value)

การประเมินค่าความเหมาะสมแต่ละค่าคำตอบที่ผ่านการถอดรหัสจากโครโมโซมในขั้นตอนวิธีทางพันธุกรรมจะถูกประเมินความเหมาะสมโดยทั่วไปค่าความเหมาะสมนี้จะขึ้นอยู่กับค่าของฟังก์ชันเป้าหมาย สำหรับโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ต้องการให้ต้นทุนในการผลิตไฟฟ้ามีค่าน้อยที่สุด นั่นคือ ต้องการให้ค่าของฟังก์ชันเป้าหมายมีค่าน้อยๆ จึงกำหนดให้ค่าความเหมาะสมมีค่าเท่ากับส่วนกลับของค่าฟังก์ชันเป้าหมายดังสมการที่ (4.14)

$$Fitness = \frac{1}{Obj.} \quad (4.14)$$

โดยที่

Fitness คือ ค่าความเหมาะสม

Obj. คือ ค่าฟังก์ชันเป้าหมาย

ค่าความเหมาะสมได้มีการปรับปรุงโดยมีค่าปรับโทษ (Penalty) มาช่วยในการคำนวณเพื่อให้เงื่อนไขบังคับต่างๆ ในวิธีขั้นตอนทางพันธุกรรม มีบทบาทในการค้นหาคำตอบมากขึ้น คือ นอกจากพิจารณาเพียงละเมิดหรือไม่ละเมิดเงื่อนไขบังคับเท่านั้น แต่ได้มีการให้ค่าความเหมาะสมของคำตอบที่ละเมิดหรือไม่ละเมิด เงื่อนไขบังคับใดๆ ที่แตกต่างกันไปด้วย โดยค่าเหล่านี้มาจาก

การทดลองจากการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าส่งผลต่อประสิทธิภาพในการค้นหาคำตอบ โดยสามารถแสดงค่าความเหมาะสมของคำตอบได้ดังสมการ (4.15)

$$Fitness = \frac{1}{Obj. + penNet + penPF + penV + penIL + penIf} \quad (4.15)$$

โดยที่

Fitness คือ ค่าความเหมาะสม

Obj. คือ ค่าฟังก์ชันเป้าหมาย

penNet คือ ค่าปรับโทษจากการพิจารณาเงื่อนไขรูปร่างของโครงข่าย

penPF คือ ค่าปรับโทษจากการพิจารณาเงื่อนไขการคำนวณ Power Flow

penV คือ ค่าปรับโทษจากการพิจารณาเงื่อนไขขีดจำกัดแรงดันในแต่ละบัส

penIL คือ ค่าปรับโทษจากการพิจารณาเงื่อนไขพิกัดของกำลังที่ไหลในสายส่งแต่ละเส้น

penIf คือ ค่าปรับโทษจากการพิจารณาเงื่อนไขพิกัดของกระแสลัดวงจรในแต่ละบัส

โดยค่าปรับโทษเหล่านี้นำมาช่วยในการพิจารณาความเหมาะสมของคำตอบนั้น ซึ่งนำมาใช้ในการพิจารณากระบวนการทางพันธุกรรมต่อไป

4.3.5 การคัดเลือก (Reproduction)

การคัดเลือก เป็นขั้นตอนในการเลือกการอยู่รอดของโครโมโซมแต่ละโครโมโซมในกลุ่มประชากร โดยจะพิจารณาจากค่าความเหมาะสมของโครโมโซมแต่ละโครโมโซม โครโมโซมใดที่มีค่าความเหมาะสมสูงจะโอกาสที่จะอยู่รอดมาก โครโมโซมที่มีค่าความเหมาะสมต่ำจะมีโอกาสอยู่ร่อน้อย ซึ่งอธิบายได้ดังสมการที่ (4.16) โดยหลักการนี้เรียกว่า วิธีวงล้อรูเล็ตต์

$$P_i = \left(\frac{f_i}{\sum_{i=1}^n f_i} \right) * 100 \quad (4.16)$$

โดยที่

f_i คือ เป็นค่าความเหมาะสมของแต่ละโครโมโซม

n คือ เป็นจำนวนประชากรโครโมโซมทั้งหมด (Population Size)

P_i คือ โอกาสของโครโมโซมที่ถูกเลือก (Probability of Selection)

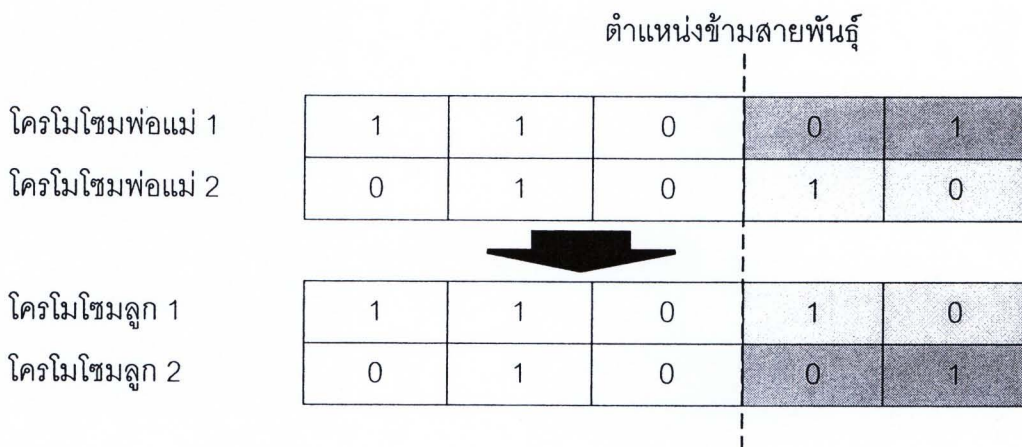
4.3.6 การข้ามสายพันธุ์ (Crossover)

การข้ามสายพันธุ์ เป็นกระบวนการในการแลกเปลี่ยนบิตระหว่างโครโมโซมคู่หนึ่งๆ โดย ซึ่งโครโมโซมคู่หนึ่งที่สุ่มขึ้นมาเรียกว่า โครโมโซมพ่อแม่ (Parent Chromosomes) หลังจากนั้นจะมี

การพิจารณาการแลกเปลี่ยนกันในบางตำแหน่งเพื่อสร้างโครโมโซมตัวใหม่ๆ ขึ้นมาด้วยความน่าจะเป็นค่าหนึ่งซึ่งเรียกว่า ความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ (Probability of crossover; P_c)

โดยกระบวนการข้ามสายพันธุ์มีขั้นตอนดังนี้

- 1) สุ่มโครโมโซมเพื่อนำมาพิจารณาการข้ามสายพันธุ์ (โครโมโซมพ่อแม่) หนึ่งคู่
- 2) สุ่มตัวเลขในช่วง 0 ถึง 1 ขึ้นมาเป็นความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ ถ้าตัวเลขที่สุ่มนี้มีค่าสูงกว่าความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ก็จะไม่ทำการข้ามสายพันธุ์ แต่ถ้าเลขที่สุ่มขึ้นมานั้นมีค่าต่ำกว่าความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ก็จะทำการข้ามสายพันธุ์
- 3) สุ่มตำแหน่งในการข้ามสายพันธุ์ (Cross site) ขึ้นมา เพื่อทำการแลกเปลี่ยนบิตในตำแหน่งที่อยู่หลังตำแหน่งนี้เป็นต้นไปเพื่อให้กำเนิดโครโมโซมใหม่ขึ้นมาเรียกว่า โครโมโซมลูก ตามรูปที่ 4.5
- 4) วนทำซ้ำตามข้อ 1) จนได้โครโมโซมชุดใหม่ขึ้นมาครบตามจำนวนประชากรที่กำหนด

การข้ามสายพันธุ์ด้วยวิธีนี้เรียกว่า การข้ามสายพันธุ์แบบจุดเดียว (Single point crossover) โดยการข้ามสายพันธุ์แบบจุดเดียวดังกล่าวจะให้ผลที่ไม่ดีนัก เมื่อปัญหามีขนาดใหญ่ขึ้น และมีจำนวนตัวแปรควบคุมมากขึ้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวไปได้มีการปรับปรุงการข้ามสายพันธุ์ด้วยวิธียูนิฟอร์มครอสโอเวอร์ (Uniform Crossover) นำมาประยุกต์ในวิทยานิพนธ์นี้ โดยเป็นวิธีที่การข้ามสายพันธุ์มีโอกาสเกิดขึ้นที่ทุกบิตในโครโมโซมเท่าเทียมกัน ไม่ขึ้นกับตำแหน่งข้ามสายพันธุ์หรือความยาวบิตของโครโมโซมพ่อแม่

โดยกระบวนการข้ามสายพันธุ์ด้วยวิธีนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

- 1) สุ่มโครโมโซมเพื่อนำมาพิจารณาการข้ามสายพันธุ์ (โครโมโซมพ่อแม่) หนึ่งคู่
- 2) สุ่มเลขระหว่าง 0 ถึง 1 ขึ้นมาเป็นความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ โดยถ้าเลขสุ่มดังกล่าวมีค่าต่ำกว่าความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ก็จะทำการข้ามสายพันธุ์ แต่ถ้าเลขสุ่มดังกล่าวสูงกว่าความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์ก็จะไม่ทำการข้ามสายพันธุ์ เป็นไปตามเงื่อนไขดังสมการที่ (4.17)
- 3) การสุ่มบิตโครโมโซม 0 ถึง 1 ที่มีความยาวเท่ากับความยาวบิตของโครโมโซมพ่อแม่ชิ้นมาชุดหนึ่ง โดยเป็นตัวชี้การแลกเปลี่ยนบิตของโครโมโซมพ่อแม่ คือถ้าตำแหน่งใดของบิตโครโมโซมที่สุ่มขึ้นมา มีค่าเป็น 1 จะทำการแลกเปลี่ยนบิตตำแหน่งนั้น ถ้าตำแหน่งใดของบิตสตริงที่สุ่มขึ้นมา มีค่าเป็น 0 บิตตำแหน่งนั้นเหมือนเดิม ดังรูปที่ 4.6

$$P_R \leq P_C \quad (4.17)$$

โดยที่

P_R คือ ความน่าจะเป็นที่ถูกสุ่มขึ้นมาในแต่ละคู่โครโมโซม

P_C คือ ความน่าจะเป็นของการข้ามสายพันธุ์

โครโมโซมพ่อแม่1

0	1	0	0	1
1	0	1	1	0

โครโมโซมพ่อแม่2

โครโมโซมสุ่ม

1	0	0	1	1
---	---	---	---	---

โครโมโซมลูก1

1	1	0	1	0
0	0	1	0	1

โครโมโซมลูก2

รูปที่ 4.6 การปรับปรุงการข้ามสายพันธุ์ด้วยวิธียูนิฟอร์มครอสโอเวอร์

4.3.7 การผ่าเหล่า (Mutation)

การผ่าเหล่า เป็นกระบวนการที่ป้องกันการลู่เข้าก่อนกำหนด และไม่ให้สูญเสียข้อมูลที่สำคัญไปในระหว่างกระบวนการถ่ายทอด โดยกำหนดความน่าจะเป็นค่าหนึ่งซึ่งเรียกว่า ความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่า (Probability of mutation; P_M)

โดยกระบวนการผ่าเหล่ามีขั้นตอนดังนี้

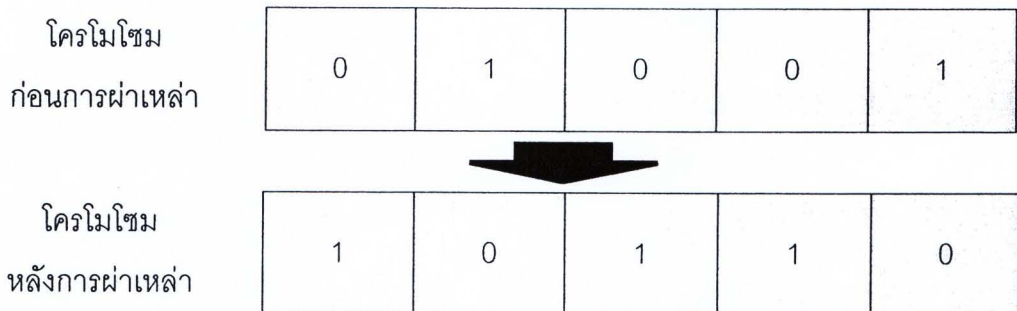
- 1) สุ่มเลขในช่วงระหว่าง 0 ถึง 1 เป็นค่าความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่า ที่ทุกๆบิตของโครโมโซม
- 2) เปรียบเทียบเลขที่สุ่มแต่ละบิตกับความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่า ถ้าเลขที่สุ่มตำแหน่งใดมีค่าสูงกว่าความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่าบิตตำแหน่งนั้นจะไม่ทำการผ่าเหล่า แต่ถ้าเลขที่สุ่มในบิตตำแหน่งใดมีค่าต่ำกว่าความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่าจะทำการผ่าเหล่าที่บิตตำแหน่งนั้น โดยเปลี่ยนบิตที่ตำแหน่งนั้นจาก 0 เป็น 1 หรือ 1 เป็น 0 เป็นไปตามเงื่อนไขดังสมการที่ (4.18)

$$P_{R_i} \leq P_M \quad (4.18)$$

โดยที่

P_{R_i} คือ ความน่าจะเป็นที่ถูกสุ่มขึ้นมาในแต่ละบิตโครโมโซม

P_M คือ ความน่าจะเป็นของการผ่าเหล่า

รูปที่ 4.7 การผ่าเหล่า

4.3.8 การเลือกโครโมโซมเพื่อรักษาไว้ในรุ่นถัดไป

การเลือกโครโมโซมเพื่อรักษาไว้ในรุ่นถัดไป เพื่อเป็นหลักประกันว่าโครโมโซมที่ดีที่สุดในรอบถัดไปจะดีกว่าในรอบก่อนหน้านี้เสมอโดยการเก็บโครโมโซมที่ดีที่สุดในแต่ละรอบของการถ่ายทอดเอาไว้ในรอบถัดไป เนื่องจากกระบวนการทางพันธุกรรมเป็นกระบวนการที่อาศัยความ

น่าจะเป็นในการถ่ายทอดประชากรจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง จึงไม่มีหลักประกันว่าในรอบถัดไป จะมีประชากรที่ดีกว่ารุ่นก่อนหน้า และในบางกรณีอาจสูญเสียโครโมโซมที่ดีไปในระหว่างการถ่ายทอด หลักการในการเลือกโครโมโซมเพื่อรักษาไว้ในรุ่นถัดไป นี้เรียกว่า อิลิติสซึม (Elitism)

4.3.9 เงื่อนไขการหยุด

เงื่อนไขการหยุดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เงื่อนไขการหยุดของขั้นตอนวิธีพันธุกรรมก็คือ หยุดหาคำตอบเมื่อครบจำนวนรุ่นการถ่ายทอดสูงสุดที่กำหนดเอาไว้ หรือค่าฟังก์ชันเป้าหมายในแต่ละรุ่นไม่มีการเปลี่ยนแปลงครบจำนวนครั้งที่กำหนดไว้

สรุปขั้นตอนวิธีทางพันธุกรรมมีดังนี้

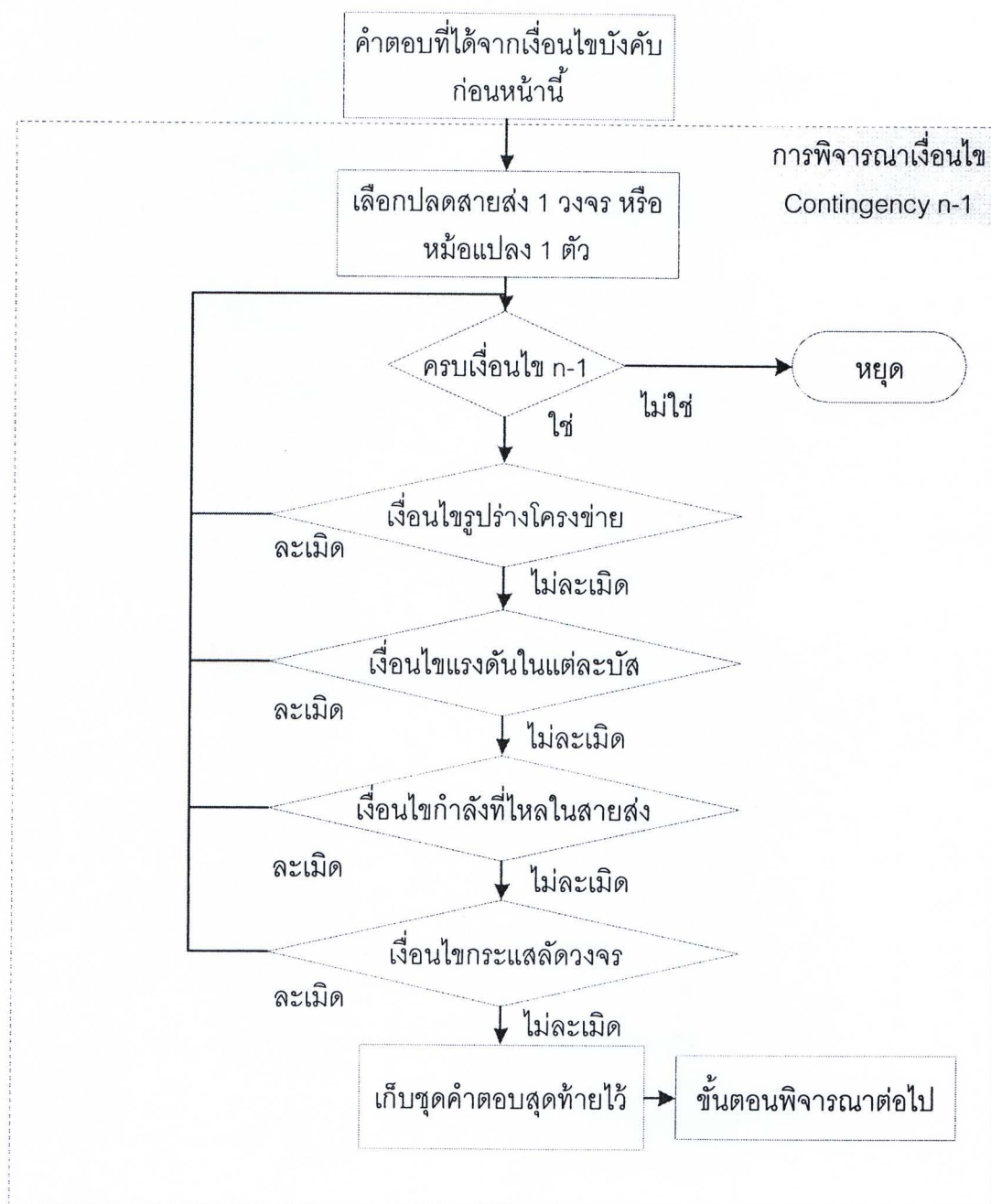
- 1) กำหนดประชากรเริ่มต้นโดยการสุ่ม ภายใต้เงื่อนไขบังคับต่างๆ
- 2) หาค่าความเหมาะสมของโครโมโซมแต่ละตัว จากขั้นตอนที่อธิบายในหัวข้อ 4.3.4
- 3) จากประชากรทั้งหมด จะเลือกโครโมโซมที่ดีที่สุด (มีความเหมาะสมมากที่สุด) เก็บเอาไว้
- 4) นำโครโมโซมที่ไม่ได้รับคัดเลือกไปผ่านขั้นตอนการคัดเลือก การข้ามสายพันธุ์และการผ่าเหล่า โดยให้เป็นไปตามเงื่อนไขบังคับต่างๆ
- 5) นำโครโมโซมจากขั้นที่ 3) และขั้นที่ 4) มารวมกัน
- 6) ย้อนไปทำขั้นที่ 2) จนผ่านเงื่อนไขการหยุดที่กำหนดไว้

4.3.10 การวิเคราะห์ความไม่แน่นอนของระบบ (Contingency analysis) [43]-[47]

เนื่องมาจากปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการวางแผนของระบบไฟฟ้ากำลัง คือ ความน่าเชื่อถือของระบบ (Reliability) ที่เป็นตัวสะท้อนความมีประสิทธิภาพที่ดีอย่างหนึ่ง ในการวิจัยนี้จึงนำเอาหลักการ การวิเคราะห์ความไม่แน่นอนของระบบ (Contingency Analysis) มาเป็นเครื่องมือช่วยในการวางแผนการปลดสายส่งบางวงจร ให้มีความน่าเชื่อถือที่มากขึ้น โดยเพิ่มเป็นเงื่อนไขบังคับอีกตัวหนึ่ง

การวิเคราะห์เรื่อง Contingency ในการวิจัยนี้ เป็นการพิจารณาผลกระทบของระบบเมื่อมีอุปกรณ์ตัวใดตัวหนึ่งหลุดจากระบบ หรือ ที่เรียกว่า $n-1$ Contingency เมื่อ n แทนจำนวนของอุปกรณ์ที่พิจารณาในระบบ (ในที่นี้เป็นจำนวนของสายส่งที่ที่เหลืออยู่หลังจากการพิจารณาการเงื่อนไขด้านบน) ยกตัวอย่างเช่น สายส่งบางเส้นหลุดไปเนื่องจากการ trip ของ เซอร์กิตเบรกเกอร์ การหลุดออกของหม้อแปลง เป็นต้น โดยการพิจารณาจะใช้การวนทำซ้ำที่ละรอบเพื่อสมมติเหตุการณ์ที่อุปกรณ์หรือส่วนประกอบหลุดออกไปหนึ่งตัว

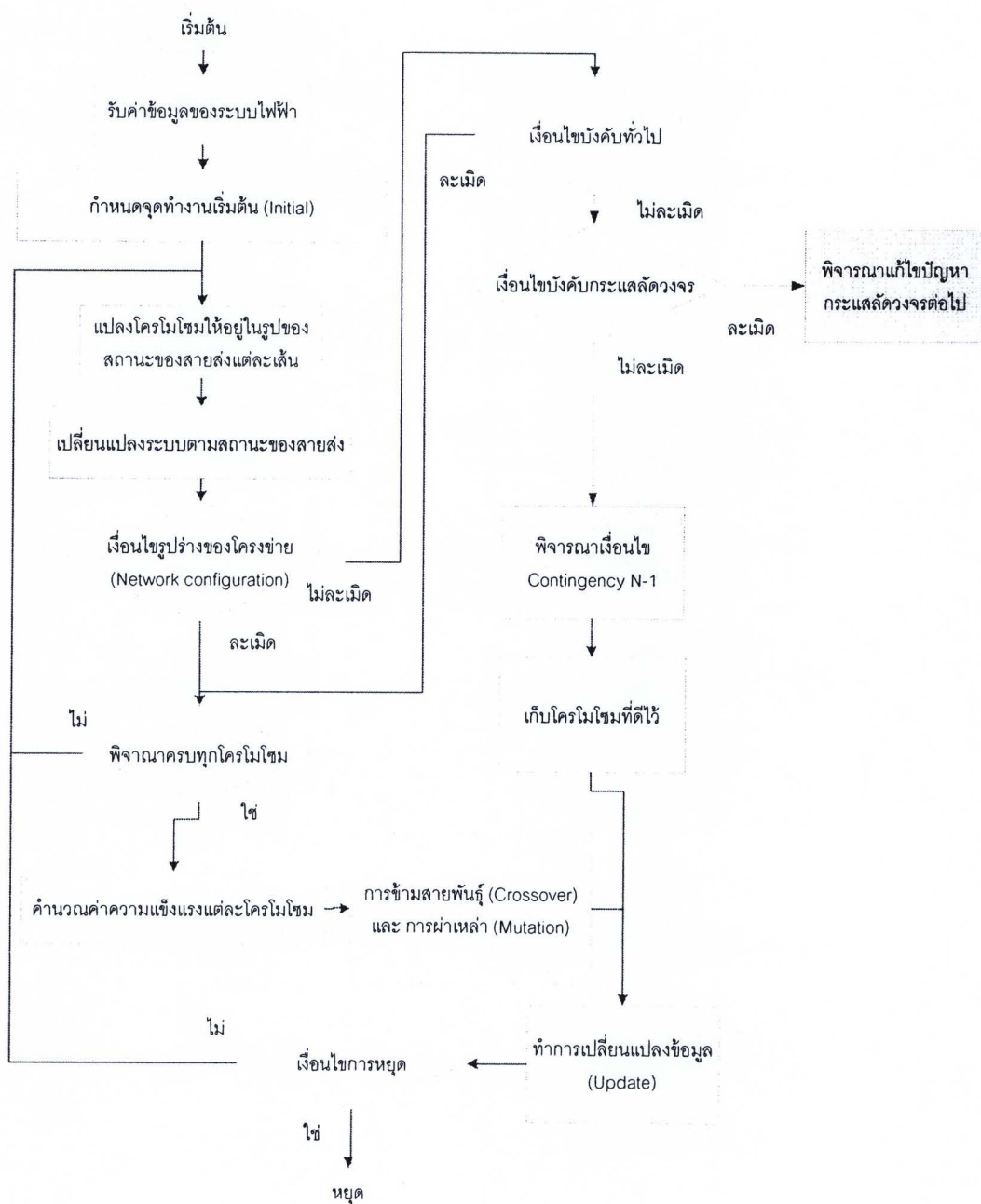
โดยการพิจารณาเงื่อนไข $n-1$ นี้ใช้การคำนวณโดยการสมมติกรณีสายส่งหลุดออกไปหนึ่งวงจรแล้วพิจารณาถึงเงื่อนไขบังคับต่างๆของระบบด้วย เพื่อทำการสมมติเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ความผิดพร่องที่อาจเกิดขึ้นของแต่ละสายส่ง และพิจารณาว่าละเมิดเงื่อนไขบังคับหรือไม่ หากมีการละเมิดเงื่อนไขเพียงข้อใดข้อหนึ่ง ดังที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ จะไม่พิจารณาว่าเป็นคำตอบของปัญหา การวิเคราะห์เงื่อนไขนี้แสดงไว้ดังรูปที่ 4.8

รูปที่ 4.8 การวิเคราะห์เงื่อนไขบังคับเรื่อง Contingency

4.3.11 หลักการวิเคราะห์

การลดกระแสลัดวงจรโดยการเลือกปลดสายส่งบางเส้นในการวิจัยชิ้นนี้เริ่มจากการหาจุดทำงานเริ่มต้น (Initial) ก่อนโดยจุดเริ่มต้นนี้มาจากการสุ่มสถานะต่างๆของสายส่งในแต่ละเส้นมาก่อน จากนั้นนำมาคำนวณโดยวิธีทางพันธุกรรมประกอบกับการพิจารณาเงื่อนไขบังคับร่วมด้วย โดยแสดงแผนภาพแนวคิดโดยรวมไว้ดังรูปที่ 4.9

รูปที่ 4.9 แผนภาพแนวคิดโดยรวม

โดยกำหนดให้ การคำนวณโดยวิธีทางพันธุกรรมนี้ มีโครโมโซม แบ่งออกเป็นสองส่วนต่อกันโดยส่วนที่หนึ่ง โครโมโซมแต่ละตัวแทนสถานะของสายส่งทุกวงจรโดยที่แต่ละบิตของโครโมโซมแทนสถานะของสายส่งนั้นๆ และส่วนที่สองแต่ละบิตสถานะของการติดตั้ง CLR ดังรูปที่ 4.10 โดยการแปลความหมายของสถานะของสายส่งแต่ละวงจรในรูปของโครโมโซม สามารถแสดงโดยบิตของโครโมโซม 2 บิต ด้วยกันโดยพิจารณาเป็นเลขฐานสอง ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง

00 แทน สถานะ 0 ของสายส่ง หมายความว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

01 แทน สถานะ 1 ของสายส่ง หมายความว่า มีการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างสายส่ง
ขนาดเพิ่ม 1 วงจร จากสายส่งวงจรเดิม

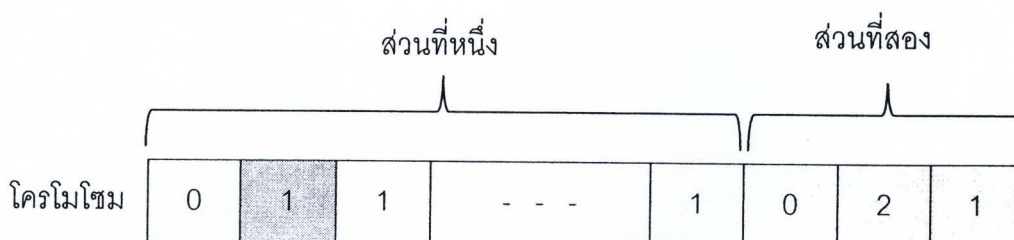
ส่วนที่สอง

00 แทน สถานะ 0 ของ CLR หมายความว่า ไม่มีการติดตั้ง CLR ขนาด 0.05 p.u.

01 แทน สถานะ 1 ของ CLR หมายความว่า มีการติดตั้ง CLR ขนาด 0.05 p.u.

10 แทน สถานะ 2 ของ CLR หมายความว่า มีการติดตั้ง CLR ขนาด 0.1 p.u.

10 แทน สถานะ 2 ของ CLR หมายความว่า มีการติดตั้ง CLR ขนาด 0.2 p.u.

รูปที่ 4.10 โครโมโซมแทนสถานะของสายส่ง